

УДК 336.76

ВИДОВА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ ЯК ОСНОВА ФОРМАЛІЗАЦІЇ ЇХ СИСТЕМИ

Наталія Анатоліївна ЦІКАНОВСЬКА

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університету банківської справи»
e-mail: tsikanovska@mail.ru

Анотація. Здійснено критичний аналіз підходів до поділу фінансових посередників та на цій підставі ідентифіковано та упорядковано класифікаційні ознаки фінансових посередників і подано основні їх види. Формалізовано систему фінансових посередників з урахуванням основних властивостей відкритих систем, ролі органів державного нагляду та саморегульованих організацій у функціонуванні фінансових посередників, видів фінансових посередників за типом активних фінансових операцій, переліку установ, що надають допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва.

Аннотация. Осуществлен критический анализ подходов к разделению финансовых посредников и на этом основании идентифицировано и упорядочено классификационные признаки финансовых посредников и представлены основные их виды. Формализовано систему финансовых посредников с учетом основных свойств открытых систем, роли органов государственного надзора и саморегулируемых организаций в функционировании финансовых посредников, видов финансовых посредников по типу активных финансовых операций, перечня учреждений, оказывающих вспомогательные услуги в сфере финансового посредничества.

Ключові слова: фінансовий посередник, банківські та небанківські фінансові інститути, депозитні інститути, договірні ощадні інститути, інвестиційні посередники, система фінансових посередників.

Ключевые слова: финансовый посредник, банковские и небанковские финансовые институты, депозитные институты, договорные сберегательные институты, инвестиционные посредники, система финансовых посредников.

Постановка проблеми. Фінансові посередники, забезпечуючи перерозподіл та ефективно використання тимчасово вільних коштів шляхом надання різноманітних фінансових послуг, постійно взаємодіють з широким колом суб'єктів фінансовому ринку, утворюючи, завдяки сформованим зв'язкам, певну цілісність, єдність. Архітектоніка, тобто внутрішня будова системи фінансових посередників, складається під впливом сукупності чинників, з поміж яких слід відзначити досягнутий рівень економічного розвитку країни, суспільну потребу в існуванні конкретних видів фінансових установ, національні традиції, що визначають будову фінансової системи та функціонування фінансового ринку, тощо. До того ж, структура систем фінансових посередників різних країн значною мірою обумовлюються тим, які саме фінансові інститути краще виконують функції фінансових посередників в умовах відповідної країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика функціонування фінансових посередників займає важливе місце в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Значним у вирішенні теоретичних і практичних аспектів цієї проблеми є внесок таких українських та закордонних науковців, як О. Бала, З. Ватаманюк, Н. Версаль, Ю. Власенкова, С. Герасимова, О. Дорош, В. Кол Роберт і Дж. Рікардо Родрігес, О. Конарівська, Т. Кушнір, В. Левченко, Я. Молохова, О. Полетаєв, А. Прокопенко, В. Садовський, О. Сідельник, Н. Яременко, І. Школьник, О. Цізда та ін. Як показують результати проведеного дослідження, питання класифікації видів фінансових посередників та формалізації їх системи заслуговує на особливу увагу, оскільки дана проблематика досі не знайшла єдиного підходу та вирішення ні у вітчизняній, ні у зарубіжній економічній літературі. Це пояснюється відсутністю єдиних підходів до організації систем фінансових

посередників у різних країнах, а отже потребує додаткового опрацювання.

Метою статті є упорядкування класифікаційних ознак і формування множини видів фінансових посередників із урахуванням їх специфіки діяльності, на цій основі формалізувати модель системи фінансових посередників.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Для того, щоб формалізувати систему фінансових посередників, систематизуємо їх види. Це дасть змогу визначити сфери конкуренції фінансових посередників на ринку фінансових послуг та виробити специфічні підходи до державного регулювання їх діяльності.

Традиційним є поділ фінансових посередників на банківські та небанківські фінансові інститути. В основу такого поділу покладено критерій участі посередників у формуванні пропозиції грошей на ринку [1]:

1) банківські інститути – через депозитний і грошово-кредитний мультиплікатори здатні впливати на пропозицію грошей у країні;

2) небанківські фінансові інститути, або парабанки, – не спроможні впливати на пропозицію грошей у країні. До цієї групи відносять страхові та інвестиційні компанії, пенсійні фонди, кредитні спілки, лізингові компанії, довірчі товариства.

Суперечливою є класифікація фінансових посередників, яка представлена О. Балою та О. Ціздою [2, с. 171]. На їх думку, фінансові посередники поділяються на: 1) банківські установи; кредитно-інвестиційні; допоміжні; державні; приватні; 2) небанківські установи; легальні; напівлегальні; нелегальні; юридичні; фізичні; 3) депозитні установи. З наведеної класифікації впливає ряд логічних запитань: по-перше, який критерій був покладений в основу класифікації; по-друге, чи можна в один ряд ставити «банківські установи; кредитно-інвестиційні; допоміжні; державні; приватні», оскільки прослідковується змішаність ознак поділу; по-третє, виділення таких фінансових посередників як «легальні; напівлегальні; нелегальні» є абсолютно недоречним.

Викликає також здивування, що автори при виділенні ще такого виду фінансових посередників, як договірні ощадні установи, зазначили, що відмінною ознакою останніх є «... неефективне розміщення фінансових ресурсів, а забезпечення своєчасних пенсійних та страхових виплат клієнтам» [2, с. 171]. Щодо зазначеного, відразу виникає заперечення: як можуть чи страхові компанії, чи то пенсійні фонди виконувати якісно

та своєчасно свої зобов'язання, якщо питанням розміщення фінансових ресурсів не приділяється належної уваги. Адже відомо, що прорахунки та фінансова недбалість у питаннях управління фінансовими ресурсами призводять до неспроможності виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, зокрема здійснення страхових та пенсійних виплат, відповідно страховими компаніями та недержавними пенсійними фондами.

З. Ватаманюк та О. Дорош [3] та інші [4] акцентують увагу на поділі основних видів фінансово-кредитних інститутів у США на депозитні та недепозитні. Так, до депозитних фінансово-інвестиційних інститутів віднесено банківські установи (комерційні банки, ощадні банки, відділення іноземних банків), небанківські установи (ощадно-позикові асоціації, кредитні спілки), холдингові компанії (корпорації, які володіють банками). У свою чергу, недепозитними фінансово-інвестиційними інститутами є договірні ощадні інститути (компанії зі страхування життя, компанії страхування від нещасних випадків, пенсійні фонди, трастові компанії), інвестиційні посередники (взаємні фонди, взаємні фонди грошового ринку, фінансові компанії), а також інвестиційні банки.

О. Полетаєв виділяє [5] такі групи фінансових посередників: 1. Банківські установи (комерційні, інвестиційні банки). 2. Небанківські кредитні інститути (лізингові і факторингові компанії, кредитні спілки). 3. Контрактні фінансові інститути (інститути спільного інвестування, пенсійні фонди, страхові компанії, ломбарди). Вважаємо, що виокремлювати контрактні фінансові інститути є недоцільним, оскільки як банківські установи, так і небанківські кредитні інститути, є фінансовими інститутами, що надають свої послуги, у тому числі, на контрактній основі. Отже, виділення третьої групи фінансових посередників є абсолютно нелогічним та спірним.

У західній економічній літературі [6] набула поширення класифікація, згідно з якою фінансових посередників поділяють на три основні групи: 1) депозитні інститути; 2) договірні ощадні інститути; 3) інвестиційні посередники. Стосовно представленого поділу, то звичайно він має право на існування, оскільки являє собою поділ за глибиною сутності фінансових посередників, що зумовлює їх кваліфіковане представлення в межах кожної групи.

Цікавим є підхід до класифікації фінансових посередників запропонований Ю. Власенковою [7, с. 37], який ґрунтується на ранжуванні фі-

нансових посередників за рівнем їх спеціалізації з урахуванням виникнення нового виду фінансового посередника – інтегрованого (рис. 1). Недоліком даного підходу є те, що управляючі компанії, Інтернет-брокери та Forex-клуби є обслуговуючими фінансовими установами і відносити їх саме до фінансових посередників є не зовсім коректно. Водночас, якщо автор включає такі установи до класифікації, то виникає запитання, чому автор залишає поза увагою фондові біржі, рейтингові агентства та деякі інші інституції. Окрім того, важко погодитися із представленою на рисунку 1 інформацією щодо поділу бан-

ків, оскільки, на нашу думку, зовсім не потрібно банки поділяти за різними критеріями, тим паче наведений поділ є протирічливим. Так, Ю. Власенкова виділяє комерційні банки, інвестиційні банки і т.д. Але потрібно дати відповідь в даному разі на такі питання: 1) чи не мають інвестиційні, іпотечні, роздрібні банки характеру комерційності; 2) що вкладається в поняття роздрібних банків, та де тоді ж у поданій класифікації універсальні банки; 3) з якою метою виділяються регіональні банки, та відповідно які критерії їх регіональності.

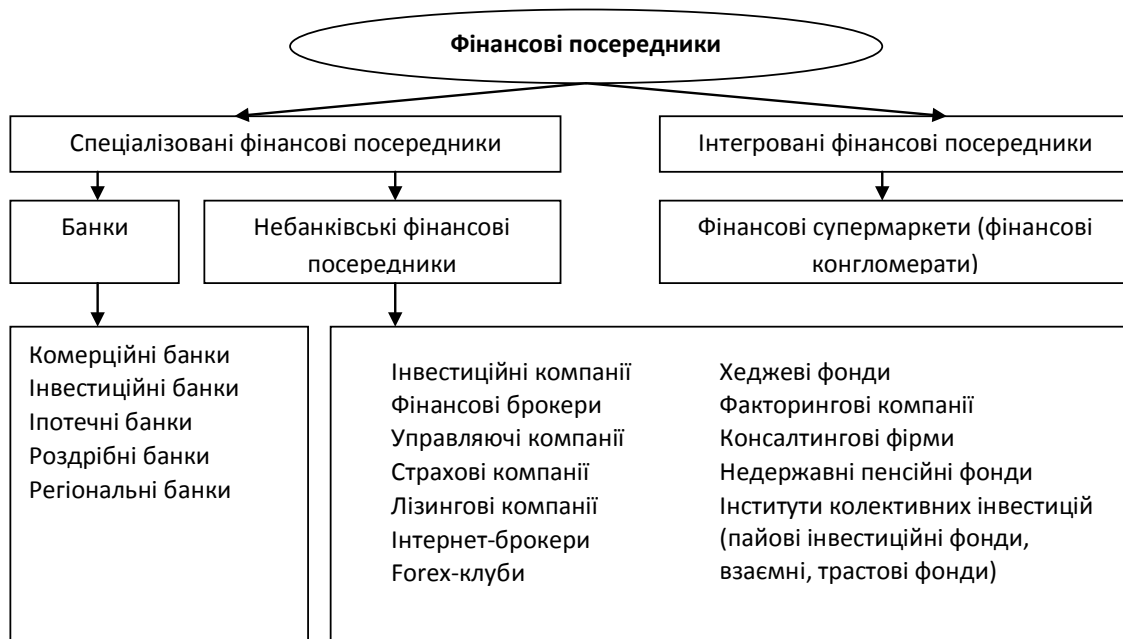

Рис. 1. Види фінансових посередників за Ю. Власенковою

Джерело: [7]

Оригінальним є підхід до класифікації фінансових посередників Н. Яременко [8, С. 62–63], за

яким фінансові посередники поділяються на два типи (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація фінансових посередників за Н. Яременко

Тип	Характеристика	Види фінансових посередників
Фінансова установа	Спеціалізована	Іпотечний банк, ощадний банк, інвестиційний банк, кредитна спілка, ломбард, компанія зі страхування життя, недержавний пенсійний фонд, інститут спільного інвестування, факторингова компанія, траст, хедж-фонд, фонд фінансування будівництва, фонд організації нерухомості, компанія з управління активами, депозитарій, торговець цінними паперами, реєстратор, біржа
	Універсальна	Комерційний банк, страхова компанія (non-life), інвестиційна компанія
Фінансовий дистриб'ютор	Корпоративний	Страховий агент, фінансовий консультант
	Інтегрований	Фінансовий супермаркет (фінансовий конгломерат)
	Ринковий (незалежний)	Страховий брокер, іпотечний брокер, інвестиційний брокер, фінансовий експерт (радник)

Джерело: [8, С. 62–63]

Крім того, Н. Яременко поглиблює класифікацію страхових агентів за наданими повноваженнями, розмежовуючи тих, які не мають права укладати договір страхування (тоді виникає питання: а в чому полягає їх завдання?) і тих, які таким правом наділені. Стосовно страхових компаній загального страхування (non-life), то на нашу думку, їх не можна відносити до універсальних, а страхові компанії зі страхування життя та медичного страхування – до спеціалізованих фінансових установ. До того ж, спірним є твердження Н. Яременко щодо виокремлення фінансових дистриб'юторів корпоративного підвиду та віднесення до них страхових агентів.

С. Герасимова [9, с. 105] в основу класифікації фінансових посередників покладає їх юридичний статус та організаційно-правову форму, в якій вони утворені та функціонують. Стосовно підходу С. Герасимової виникає питання: що автор розуміє під юридичним статусом? Загальноприйнятим є поділ за такою ознакою на юридичних і фізичних осіб, однак дослідниця, скоріше за все, під юридичним статусом розуміє вид установи, що на нашу думку є недосить коректним. Крім того, наступна ознака, яка виділяється автором – організаційно-правова форма, також викликає ряд питань, оскільки, якщо мається на увазі організаційно-правові форми ведення бізнесу, то такими є: приватна, партнерство та корпорація.

Далі С. Герасимова [9, с. 106] групує фінансових посередників за такими ознаками: 1) установи, що приймають внески у депозити (банки); 2) установи, що займаються довгостроковими заощадженнями (пенсійні фонди і страхові компанії); 3) інші інвестиційні фонди (пайові трастові фонди, інвестиційні трастові фонди). Дослідниця влучно зазначає, що перелік фінансових посередників був би не повним «без брокерів, торговців цінними паперами – дилерів» [9, с. 106], та додає до фінансових посередників ще тих, які виконують додаткові функції, тобто фондові і валютні біржі, депозитарії цінних паперів, реєстраторів цінних паперів, розрахунково-клірингові центри, інформаційно-консультаційні центри. Але, на нашу думку, такі установи не є фінансовими посередниками в класичному розумінні, це – допоміжні установи у сфері фінансового посередництва.

В. Левченко [10] пропонує класифікацію фінансових посередників за характером проведення операцій. При такому підході дослідниця виділяє:

а) депозиторські установи – до них відносять

класичні комерційні банки, ощадні установи, кредитні спілки, характер проведення операцій яких полягає в тому, що вони залучають тимчасово вільні фінансові ресурси у фізичних та юридичних осіб і потім розміщують їх у вигляді кредитів суб'єктам господарювання;

б) ощадні установи контрактного типу включають страхові компанії із страхування життя, страхові компанії, що надають послуги з інших видів страхування та недержавні пенсійні фонди;

в) інвестиційні посередники – інвестиційні банки, різноманітні інвестиційні фонди та компанії з управління активами, які безпосередньо працюють на ринку капіталу з цінними паперами емітентів.

Стосовно наведеної класифікації виникає ряд зауважень. По-перше, виникає зауваження щодо назви першої групи установ – депозиторські (таке поняття ми зустрічаємо і в роботі І. Школьник [11]). Найчастіше науковці цю групу фінансових посередників називають депозитними – від виду, здійснюваних ними послуг. Термін «депозитор», походить від латинського de-positor (1. Власник депозиту. 2. Власник – юридична чи фізична особа, яка внесла кошти на депозит в установу, що є суб'єктом підприємницької діяльності. 3. Депонент – фізична чи юридична особа, що має певну суму грошей, не виплачену з якоїсь причини підприємством чи організацією у визначений термін і відкладену для подальшої виплати; власник депозиту). В основі сутнісної характеристики даного поняття покладена діяльність із розміщення коштів їх власником, тому автор, скоріше за все, мала на увазі депозитні установи. Далі, слідуючи міркуванню, що депозит – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [11], відмітимо, що ключовою ознакою депозитної діяльності є залучення коштів банком (надходження коштів в банківську установу) і, виходячи із визначення сутності інститутів, віднесених І. Школьник та В. Левченко до цієї групи, вірно такі установи називати саме депозитними, а не депозиторськими.

По-друге, усі установи контрактного типу називати ощадними, на нашу думку, є невірним. Зокрема, реалізація послуг з ризикового страху-

вання не передбачає заощадження коштів у класичному розумінні. Звичайно, можна говорити про економію коштів (витрат) страхувальника, але мова не йде про зростання вартості коштів, сплачених ним за надання страхового захисту non-life страховиками.

По-третє, віднесення компанії з управління активами до інвестиційних посередників також є не зовсім коректним, оскільки такі компанії не залучають кошти від власників (заощадників), а лише надають послуги по розміщенню вже залучених коштів іншими посередниками фінансового ринку.

Цікавим є підхід, запропонований З. Ватаманюк [12], згідно з яким фінансові посередники, які є інституційними інвесторами, класифікуються за роллю, яку вони виконують у суспільстві: соціально-орієнтовані (страхові компанії, пенсійні фонди); кредитно-заощаджувальні (банки, кредитні союзи); ризикові (інвестиційні фонди і компанії, довірчі фонди, венчурні фонди, факторингові компанії). За основу віднесення до соціально-орієнтованих інституційних інвесторів автором покладено соціальну складову, яка слугує залученню коштів та початку інвестиційної діяльності. Що стосується кредитно-заощаджувальних інституційних інвесторів, то основною функцією їхньої діяльності є кредитування та збереження активів своїх вкладників. Діяльність ризикових інституційних інвесторів пов'язана з високим ступенем ризику, але тільки вони можуть приносити своїм вкладникам високий, порівняно з іншими посередниками, дохід.

Далі З. Ватаманюк [12] класифікує інституційних інвесторів за напрямками інвестицій: інституційні інвестори, які інвестують переважно в цінні папери; кредитні інституційні інвестори (банки, кредитні союзи); інші інституційні інвестори (лізингові компанії, фінансові компанії). Перші дві групи інвесторів не існують у чистому вигляді, оскільки інвестор, намагаючись знизити ризик втрат, диверсифікує свої вкладення за напрямками та інструментами.

О. Конарівська пропонує класифікувати небанківських фінансових посередників за такими критеріями, як сфера діяльності та обсяг здійснюваних ними функцій (на нашу думку, коректніше говорити про операції) [13]. За ознакою «сфера діяльності» дослідниця пропонує виокремлювати такі небанківські фінансові установи, як страхові компанії, пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, кредитні спілки, лізингові та факторингові компанії, ломбарди та інші кредит-

ні й гарантійні установи.

Деяко складнішою та менш зрозумілою є класифікація фінансових посередників у залежності від здійснюваних ними функцій. Так, посилаючись на Н. Версаль, яка пропонує використовувати як ознаку для класифікації «обсяг виконуваних функцій» [14], О. Конарівська поділяє фінансових посередників на тих, що виконують повний спектр функцій (насамперед, здійснюють переказ коштів за наказом клієнта) та фінансових посередників, які виконують лише консультативну та інформаційну функції. З врахуванням цього, автором пропонується поділ фінансових посередників на такі, що надають пакет послуг (як приклад наводиться «Укрпошта») та ті, що надають специфічні послуги (страхові компанії, ломбарди, кредитні спілки, пенсійні та інвестиційні фонди). З таким твердженням складно погодитися, оскільки «Укрпошта» не здійснює кредитування своїх клієнтів, тобто про повний спектр послуг мова не може йти. Крім того, у зазначеній праці прослідковується змішування таких понять, як функція і операція (послуга).

Далі О. Конарівська вводить такі класифікаційні ознаки, як форма власності, види активних операцій, види послуг, обсяг послуг. Дискусійним є питання стосовного групування небанківських фінансових посередників за видами активних операцій в розрізі яких вона виділяє: кредитні небанківські фінансові посередники (кредитні спілки, інвестиційні фонди, ломбарди, фінансові компанії); депозитні (пенсійні фонди, фінансові компанії); купівля і продаж цінних паперів (інвестиційні фонди, пенсійні фонди, страхові компанії, благодійні фонди).

Як бачимо, фінансові компанії одночасно віднесені і до кредитних, і до депозитних небанківських фінансових посередників, що є некоректним. Крім того, включати благодійні фонди до фінансових посередників є не зовсім вірним, оскільки Законом України «Про благодійну діяльність і благодійні організації» [15] визначено, що благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених законом цілей (надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів) у визначених сферах, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціару.

У роботі [16] О. Сідельник пропонує розширити існуючу класифікацію небанківських фінансових установ такими ознаками: за видами

операцій; за видами наданих послуг; за групами споживачів; за формою власності; за підпорядкованістю; за сферою діяльності.

Таким чином, результати критичного аналізу підходів вчених до класифікації видів фінансових посередників свідчать про відсутність загальноприйнятих критеріїв їх класифікації. Виявлені недосконалості існуючих класифікаційних ознак фінансових посередників утруднюють проведення аналізу їх діяльності, призводять до похибок у плануванні і прогнозуванні подальшого їх роз-

витку та ускладнюють здійснення державного регулювання ринку фінансових послуг загалом та окремих його сегментів. Ідентифікація класифікаційних ознак фінансових посередників є досить складним завданням, оскільки кількість різновидів зазначених установ є значною, а перелік послуг, які вони пропонують своїм клієнтам, – дуже різноманітним. Зважаючи на викладене, вважаємо за необхідне упорядкувати класифікаційні ознаки та виділити наступні види фінансових посередників (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація видів фінансових посередників

Ознака класифікації	Класифікаційні види
Організаційна будова	Інституційні, контрактні
Склад засновників	Урядові, муніципальні, громадські, церковні, приватні
Відокремленість активів фінансового посередника від активів засновників	Автономні, резервні
Участь засновників у розподілі прибутку фінансового посередника	Неприбуткові, комерційні
Структура управління	Однорівневі, дворівневі
Доступність послуг	Відкриті, закриті, корпоративні, галузеві, професійні, територіальні
Форма отримання фінансових послуг	З обов'язковим отриманням, з добровільним отриманням
Тип активних фінансових операцій	Кредитні, ощадно-страхові, інвестиційні
Право власності на активи, передані в управління	З правом приватної, пайової, довірчої власності
Стадія життєвого циклу	Нещодавно утворені; на стадії розвитку; зрілі; у ліквідації
Ризикованість діяльності	Консервативні; агресивні
Наявність гарантій надання фінансових послуг	З гарантованими наданням; без гарантій

Джерело: складено автором

Запропонована класифікація дозволяє систематизувати множину видів фінансових посередників, а також брати до уваги специфіку діяльності фінансового посередника того чи іншого виду.

Далі перейдемо до формалізації системи фінансових посередників. У науковій літературі, присвяченій системним дослідженням, існує значна різноманітність підходів до визначення поняття «система». Це пов'язано з тим, що визначення різних вчених виражають специфічні ознаки того класу об'єктів, які досліджуються. В. Садовський, проаналізувавши біля 40 визначень поняття «система», дійшов висновку, що базовим є таке визначення: система (з грец. σύστημα – ціле, складене з частин, з'єднання) – це множина елементів з відносинами і зв'язками між ними, що утворюють певну цілісність, єд-

ність [17, с. 51–53].

На нашу думку, зазначений підхід до визначення поняття «система» є надто узагальненим, оскільки не враховує властивості систем. З огляду на зазначене, розглянемо властивості відкритих систем, якою є система фінансових посередників, більш докладно. На основі узагальнення результатів досліджень пропонуємо виділити такі основні властивості відкритих систем: цілісність – єдність, що досягається через взаємозв'язки та взаємодію елементів системи; організованість – впорядкованість в будові та функціонуванні системи; структурність – можливість декомпозиції системи на компоненти та встановлення зв'язків між ними. При цьому зв'язки між компонентами системи є більш стійкими та міцними, ніж зв'язки із зовнішнім середовищем; емерджентність – наявність таких якостей (властивостей),

які притаманні системі в цілому, але не властиві жодному з її елементів зокрема; функціональність – прояв певних властивостей (функцій) при взаємодії з зовнішнім середовищем; цілеспрямованість – ціль (призначення системи) є бажаним кінцевим результатом функціонування системи. При цьому ціль системи не повинна суперечити цілям систем вищого рівня (надсистем), інакше це дезорганізує їх функціонування; детермінізм – взаємодія і взаємозалежність системи і зовнішнього середовища. Причини зміни стану системи завжди знаходиться поза системою: на будь-які зовнішні впливи система реагує так, щоб зберегти свою стабільність, отже для того, щоб система почала змінюватись, обов'язково потрібні зовнішні чинники; стійкість – здатність системи протистояти антагоністичним, протидіючим впливам зовнішнього середовища; надійність – збереження структури системи, не дивлячись на загибель окремих її елементів за допомогою їх заміни або дублювання; адаптованість – здатність системи змінювати поведінку або структуру з метою збереження, покращення або надбання

нових якостей в умовах зміни зовнішнього середовища; прагнення до стану стійкої рівноваги, що передбачає адаптацію параметрів та структури системи до змін параметрів зовнішнього середовища; керованість – передбачає наявність органу регулювання та ієрархічну структуру системи; розвиток – незворотні, спрямовані, закономірні зміни, в результаті яких виникає нова якість або стан системи.

Отже, такі властивості відкритих систем, як стійкість, адаптація до постійних змін умов навколишнього середовища, рух до стану рівноваги, розвиток, дуже важливі для забезпечення життєздатності систем в процесі функціонування. Для цього система повинна бути керованою, тобто мати регулюючий орган, отже структура системи повинна бути ієрархічною. У разі відсутності органу регулювання система буде нежиттєздатною в умовах антагоністичного впливу зовнішнього середовища.

Формалізована, із урахуванням викладеного, система фінансових посередників представлена на рисунку 2.

Рис. 2. Архітектура системи фінансових посередників

Джерело: розробка автора

Як свідчать дані рисунку 2, система фінансових посередників являє собою складно організоване, впорядковане ціле, яке складається з оферентів фінансових послуг (банків та небанківських фінансових установ ощадно-страхового, кредитного та інвестиційного видів), які поєднані різнорідними зв'язками та взаємовідносинами з установами, що надають допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва, споживачами фінансових послуг, органами державного нагляду та саморегульованими організаціями в процесах забезпечення перерозподілу та ефективного використання тимчасово вільних коштів на фінансовому ринку. Окрім того повністю підтримуємо думку Н. Ткаченко [18, с. 88] стосовно впливу глобалізаційних процесів на діяльність фінансових посередників, що привносить якісні зміни у фінансове посередництво в частині як поступового посилення ролі небанківського фінансового посередництва та підвищенні конкуренції між

банківськими та небанківським фінансовими посередниками, так і універсальності фінансової діяльності та поширенні інтегрованих посередників – фінансових супермаркетів, поширенні транснаціональних фінансових конгломератів.

Висновки. Формалізована модель системи фінансових посередників урахує роль органів державного нагляду та саморегульованих організацій у функціонуванні фінансових посередників, види фінансових посередників за типом активних фінансових операцій, включає перелік установ, що надають допоміжні послуги у сфері фінансового посередництва. Слід зауважити, що елементний склад системи фінансових посередників не лишається сталим у часі, а може вдосконалюватись при зміні внутрішніх та зовнішніх умов діяльності фінансових посередників, пов'язаних, зокрема, з впливом світових глобалізаційних процесів.

Список використаних джерел

1. Молохова Я. О. Фінансові посередники як індикатори соціально-економічного розвитку країни / Я. О. Молохова // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. — 2012. — Вип. 9(2). — С. 431–437.
2. Бала О. І. Фінансове посередництво в Україні: сутність та види / О. І. Бала, О. І. Цізда // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.6. — С. 169–174.
3. Ватаманюк З. Г. Небанківські фінансові інститути в економічній системі США / З. Г. Ватаманюк, О. Л. Дорош // Фінанси України. — 2003. — № 3. — С. 119–127.
4. Прокопенко А. О. Інституційні інвестори як фінансові посередники на фондовому ринку / А. О. Прокопенко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. — 2011. — № 2. — С. 162–168.
5. Полетаєв О. О. Особливості структури послуг фінансових посередників в Україні / О. О. Полетаєв // Наукові праці : Науково-методичний журнал. — 2005. — Вип. 25. — Т. 38. — С. 66–75.
6. Колб Роберт В. Финансовые институты и рынки: учебник / В. Кол Роберт, Дж. Риккардо Родригес. — М. : Дело и Сервис, 2003. — 687 с.
7. Власенкова Ю. Еволюція фінансових посередників: від банків до фінансових супермаркетів / Ю. Власенкова // Фінансовий ринок України. — 2008. — № 7–8. — С. 37–39.
8. Яременко Н. Профессиональная этика и социальная ответственность финансовых посредников / Н. Яременко // Insurance Top. — 2009. — № 3. — С. 62–65.
9. Герасимова С. В. Роль фінансових посередників в організації інвестиційної діяльності акціонерних товариств / С. В. Герасимова // Фінанси України. — 2007. — № 4. — С. 103–111.
10. Левченко В. П. Діяльність фінансових посередників на ринку фінансових послуг України / В. П. Левченко // Вісник Української академії банківської справи. — 2010. — № 2 (29). — С. 33–37.
11. Школьник І. О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку / І. О. Школьник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — Суми, 2007. — Вип. 22. — С. 272–281.
12. Ватаманюк З. Г. Розвиток інституційного інвестування в Україні / З. Г. Ватаманюк, Т. М. Кушнір // Фінанси України. — 2007. — № 3. — С. 129–131.
13. Конарівська О. Б. Удосконалення класифікації небанківських фінансових посередників / О. Б. Конарівська // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 6 (108). — С. 226–231.
14. Версаль Н. І. Фінансове посередництво в Україні: теоретичні та практичні аспекти / Н. І. Версаль // Фінанси України. — 2005. — № 9. — С. 99–100.

15. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.

16. Сідельник О. О. Основні підходи до класифікації небанківських фінансових установ / О. О. Сідельник // Економічний форум. — № 3. — 2011. — С. 295–300.

17. Садовский В. Н. Принцип системности, системный поход и общая теория систем

/ В. Н. Садовский // Системные исследования. Ежегодник. — М. : Наука, 1978. — 125 с.

18. Ткаченко Н. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників / Н. В. Ткаченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка»: збірник наукових праць. — 2014. — Випуск 26. — С. 81–88.